

Vse več je hitrega, enodnevnega planinstva

Jože Rován *Novi stari predsednik Planinske zveze Slovenije o članstvu, markacistih, prostovoljstvu in drugih izzivih, ki jih postavljajo gore*

Jože Rován je pravkar začel drugi mandat vodenja ene največjih nevladnih organizacij pri nas, Planinske zveze Slovenije (PZS). V njej je opravljal številne vloge, od gorskega stražarja do zagrizenega markacista. Ljubitelji gorskega kolesarstva so mu nadelili naziv Ata smrk turnega kolesarstva, saj je pred šestimi leti zakoličil Slovensko turnokolesarsko pot, študentje ljubljanske ekonomske fakultete pa ga poznajo kot profesorja statistike. Zdaj že nekdanjega; pred letom in pol se je namreč upokojil, saj je vodenje PZS z vsemi izzivi, ki jo čakajo, kot pravi, (prostovoljska) služba s polnim delovnim časom.

SIMONA BANDUR

Kako vam statistika pomaga pri opravljanju dela predsednika PZS? Zagotovo pomaga občutek za številke in morda tudi zato na nekatere stvari gledam drugače. Naj navedem primer: naša postelja v hribih je v povprečju zasedena 16 noči na leto. Za primerjavo: v ljubljanskih hotelih je ta podatek 170 noči od 365. Takšna slaba izkoriščenost postelj ima seveda ekonomske posledice. Ali pa podatek o starostni strukturi članstva: najmočnejši smo v osnovni šoli, v četrtem razredu dosežemo sedem odstotkov te starostne kategorije. Pri študentih žal pademo na 1,5 do dva odstotka. Mnogi se vrnejo, ko imajo otroke, in nato je delež po starostnih skupinah uravnan do približno 70. leta, ko začne število članov spet upadati.

Zveza ima pred pričakovanim poletnim dvigom trenutno 47.500 članov. Kako se je to število spreminjalo v preteklosti?

Članstvo je bilo največje v času razcveta sindikalnih planinskih

društev. Ob koncu 80. let prejšnjega stoletja smo dosegli neverjetnih 114.000 članov, potem pa je postopoma upadlo na okoli 50.000. V zadnjih letih spet narašča, leta 2019 smo imeli že več kot 60.000 članov, potem pa nam jih je covid-19 vzel 16 odstotkov. Vendar zdaj spet raste in kaže, da smo že nazaj.

Član PZS ste že 40 let, v tem času ste bili gorski stražar, markacist, planinski in turnokolesarski vodnik ... Kako so se te vloge prepletale z vašim delovanjem v PZS?

Začel sem v planinskem krožku na bežigrasjski gimnaziji, potem sem šel na mladinski odsek Planinskega društva Ljubljana-Matica, kjer sem najprej delal kot mladinski, nato kot planinski vodnik. Tam sem opravil tečaj za gorskega stražarja, ki je imel predvsem naravovarstveno funkcijo in so ga pozneje nadgradili varuhi narave. Na Matici sem bil tudi načelnik markacistov; takrat smo poti začeli popravljati s stroji. Dotlej so namreč luknje za kline delali ročno, kar je danes nepredstavljivo. Ko so starejši profesionalni nadelovalci obnemogli, jih preprosto nismo mogli nadomestiti. Na skrbi pa smo imeli triglavski greben, kjer so popravila stalna. Zato smo nabavili agregat in vrtalne stroje.

PZS je ena največjih prostovoljskih organizacij pri nas. Kako dolgo bo še lahko temeljila na prostovoljstvu v takšnem obsegu?

Vse temelji na prostovoljstvu, seveda imamo tudi zaposlene, imamo na primer profesionalne oskrbnike, nekaj večjih društev ima zaposlene tajnike. Večina drugega dela pa je opravljenega prostovoljno, tudi delo markacistov in vodnikov. Težava je v tem, da so zlasti marka-

cisti in vodje društev v povprečju prestari. Toda to delo zahteva veliko angažmaja, da ga težko opravlja nekdo, ki je polno zaposlen.

Ob začetku prvega mandata leta 2018 ste med cilji omenili iskanje zunanjih virov financiranja. Ste pri tem uspešni?

Proračun PZS znaša 2,9 milijona evrov. Za osnovno dejavnost so zelo pomembni članarina in prispevki članov, ki znašajo 23 odstotkov v proračunskem kolaču, za športne panoge pa dobimo od države precej denarja, saj je financiranje odvisno od uspeha, mi pa zlasti v športnem plezanju in v alpinizmu dosegamo izjemne rezultate. Za tekmovalne športe imamo tudi sponzorje.

Markiranje je na plečih društev in upam, da se bo to spremenilo, saj je bil dopolnjen zakon o planinskih poteh, ki predvideva s prihodnjim letom financiranje šolanja, opreme markacistov in povrnitev materialnih stroškov. Poti so v zadnjih letih izjemno obljudene, kar terja več vzdrževanja, zato na dosedanji način tega preprosto ne zmoremo več. Poseben problem so kočice, kajti te za nas niso le ekonomski subjekti, ampak tudi zavetišča. Tukaj si želimo razpise za posodobitev. Lani je tak razpis bil in s temi sredstvi zdaj obnavljamo. Problem je le v tem, da bi takšen razpis potrebovali recimo na vsaki dve leti.

V zadnjih letih je bilo v kočah več požarov. Naključje?

V koči na Korošici je požar izbruhnil zaradi nesrečnih okoliščin, ko je po pomoti planinke zagorela vnetljiva snov. Na Okrešlju je bila najbrž kriva napeljava. Koče so stare, večkrat so jih prenavljali in dozidavali in v takih primerih bi morali zamenjati tudi vso napelja-

vo, toda društva tega ne zmorejo.

Kako pa je z vgrajevanjem čistilnih naprav, koliko koč je že opremljenih z njimi?

Približno tretjina od 178. Tu sicer napredujemo, je pa problem obratovanje teh naprav. Treba jih je posodabljeti, poleg tega je tudi za obratovanje treba imeti nekaj znanja in izkušenj, ki pa ga osebje v kočah, zlasti če se pogosto menja, nima v zadostni meri.

Kako se planinska društva spopadajo s pomanjkanjem ljudi, ki bi bili še pripravljene delati kot oskrbniki koč?

Težko. Sezona je kratka, dobiti mladega človeka le za tri mesece je ogromno, plačilo je skromno, tudi zato, ker so postelje v kočah v povprečju izkoriščene le 16 dni na leto. Pa v visokogorju še nekako gre, tam so zasedene, sicer samo tri mesece, a so. Problem so nižje ležeče koč, kjer ljudje ne prespijo, hiše pa so ogromne. Zato bi jih bilo smiselno preurediti v družinske apartmaje ali prostore za šole v naravi, a težava so spet finance. To so velike investicije. Osebnosti nimam nič proti zakupu koč.

V času pandemije covid-19 se je obisk gora izjemno povečal, kar vas je postavilo pred nove izzive.

Ja, gotovo, eden je, recimo, vprašanje, kako privabiti te ljudi v planinsko organizacijo. Po ocenah hodi v hribe 350.000 ljudi, mi pa imamo 60.000 članov. Zato si moramo postaviti vprašanje, kaj jim lahko ponudimo. Izlete, ki so sami po sebi tudi že nekakšna šola hoje v hribe, druženje, popuste v kočah, ki so za nekatere pomembni ... Toda Slovenci čedalje manjkrat prespijo v kočah, saj je vse več enodnevne, hitrega planinstva.

Hkrati pa prinaša množičnost večje obremenitve za poti, ki jih urejate. Kako sledite temu?

Predvsem moramo povečati število markacistov.

Vseh registriranih markacistov je 884, kar se vsaj na prvi pogled zdi visoka številka.

Številka je res velika, a če upoštevate, da skrbijo za 10.000 kilometrov poti, pride na vsakega več kot deset kilometrov. Poleg tega je samo okoli 30 takih, ki opravljajo najzahtevnejša dela, torej popravljajo žične vrvi in kline. Problem je zlasti zagotavljanje markacistov za večdnevne akcije. Včasih so zaposleni dobili pet dni plačanega ali vsaj neplačanega dopusta za špor-

tne dejavnosti in v takih primerih smo dobili markaciste za devet dni s konci tedna vred. Zdaj tega ni več. Pa tudi ljudje se ne upokojujejo več pri 55 letih, kot so se nekoč, kar se zagotovo pozna tudi pri nas.

Več obiskovalcev pomeni tudi več nesreč. Vsako leto je slišati predloge, da bi bilo smiselno razmišljati o plačilu reševanja v primerih malomarnosti ali o posebnem zavarovanju. Kakšno je stališče PZS glede tega?

Stališče planinske zveze je, da razmere, kakršne vladajo zdaj, niso več vzdržne. V tujini se takšno reševanje plačuje v okviru posebnega zavarovanja. Če bi se to uvedlo, bi bilo najbrž veliko več odgovornosti. Temu ne nasprotujemo, se pa s tem odpira mnogo vprašanj. Planinstvo navsezadnje ni edina dejavnost, ki vsebuje tveganja. Bojazen je tudi, da ljudje ne bi poklicali na pomoč, ker bi se bali, da bo treba povrniti stroške reševanja. A kljub temu mislim, da bi z ustrezno kampanjo to lahko izvedli po zgledih iz tujine.

Koliko ljudi pa se v času navduševanja nad gorami odloči za tečaje varne hoje v hribe?

Odločno premalo, zlasti pri odraslih. Otroke že še zajamemo v planinskih krožkih, s čimer poskrbimo za zgodnje izobraževanje, odrasle pa je težko doseči. Še posebej se bojimo tako imenovanih facebook planincev, ki se navdušijo nad lepimi fotografijami in še lepšimi opisi in jim brezglavo sledijo.

Ali bi bilo smiselno na kritičnih območjih omejiti dostop?

O tem razmišljajo zlasti v okviru Triglavskega narodnega parka, kjer zdaj uvajajo mirne cone, torej zaščitena območja. Skoznje naše poti že v osnovi ne vodijo. Za zdaj se trudimo, da bi promovirali območja, ki so manj obiskana, a tudi zelo lepa, da bi razpršili obisk. Najbrž pa bo treba dostop na določena območja nekoč res omejiti. Zaradi množic že doživljanje gora ni tisto pravo.

Pa drugi izzivi s področja varovanja narave? V gorah spet vidimo smeti.

Do pandemije v gorah praktično ni bilo več videti smeti, potem so se spet pojavile, saj so v hribe prišli novi ljudje, a jih bomo že vzgojili. To ni problem. Problem so odplake iz koč, ki jih je treba rešiti s čim boljšimi čistilnimi napravami, in avtomobili. Tukaj bodo morale občine najti rešitve, denimo urediti parkirišča in urediti shuttle prevoze.

Le malo prej, preden ste postal predsednik PZS, ste uredili turnokolesarsko pot. Vendar kleni planinci sprva niso bili prav zadovoljni z vdorom kolesarjev v njihov svet. Kako ste dosegli sobivanje?

Na začetku, ko smo se začeli »furati«, smo bili vsem zanimivi. Ko nas je bilo že malo več, pa nismo bili več tako zanimivi, ampak tudi nadležni. Zato sem dal pobudo, da ustanovimo komisijo in začnemo s preventivo in ozaveščanjem. Najprej so nas mnogi planinci čudno gledali, češ to ne sodi v planinstvo, a ta led smo prebili, malo tudi zato, ker smo stalno navajali primere iz tujine. Na ravni Združenja planinskih organizacij alpskega loka (Club Arc Alpin – CAA) so kmalu ugotovili, da je to ena od dejavnosti, ki je goram prijazna, zato so nastala priporočila, nazadnje tudi za e-kolesa. Turno kolesarstvo je postalo del planinstva, kot je plezanje, turno smučanje ... Seveda pa vpliv na okolje je. Zlasti za adrenalinske navdušence, zato spodbujamo urejanje kolesarskih poti na smučiščih, kjer je narava na neki način že degradirana.

Kakšna je priljubljenost turnokolesarske poti v primerjavi s slovito planinsko transversalo?

To dvoje še ni primerljivo. Slovenska planinska pot ima strašno tradicijo, od leta 1953 smo prodali več kot 200.000 dnevnikov, prehodilo jo je 10.800 ljudi. Za turnokolesarsko pot smo od leta 2016 prodali približno 4500 dnevnikov, a priljubljenost raste. Ko bo vsa urejena, pričakujemo, da bo obiska še več, letos bo popolnoma končana okoli Julijcev. Ta del smo poimenovali Juliana Bike.

Statistika PZS

- 293 planinskih društev in klubov, včlanjenih v PZS
- 47.525 članov (na dan 10. 5. 2022)
- 10.097 kilometrov planinskih poti
- 2.000 kilometrov turnokolesarskih poti
- 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov
- 884 registriranih markacistov PZS
- 100 let Knafelčeve markacije
- 129 let planinske organizacije

Po ocenah hodi v hribe 350.000 ljudi, mi pa imamo

60.000 članov. Zato si moramo postaviti vprašanje, kaj jim lahko ponudimo.

16

noči na leto so v povprečju zasedene postelje v **planinskih kočah**

Planinske poti so v zadnjih letih izjemno obljudene, kar terja

več vzdrževanja, zato na dosedanji način tega preprosto ne zmoremo več.

O omejitvah dostopa razmišljajo zlasti v okviru Triglavskega narodnega parka, kjer zdaj uvajajo mirne cone, torej zaščiten območja. FOTO BOŠTJAN FON

FOTO PZS

Markacisti imajo največ dela z vzdrževanjem poti v triglavskem pogorju.

Jože Rovar je pred kratkim začel drugi mandat vodenja Planinske zveze Slovenije, s katero ima sicer že dolgo skupno zgodovino. FOTO ČRT PIKSI